

การเรียงอำนาจของราชวงศ์คองบอง ค.ศ. 1752-1776

นายมานิช พรหมปัญญา

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาควิชาประวัติศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-17-6728-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

121999375

THE RISE OF THE KONBAUNG DYNASTY 1752-1776

Mr. Manoch Prompanyo

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in History

Department of History

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-17-6728-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การเรืองอำนาจของราชวงศ์คองบอง ค.ศ. 1752-1776

โดย

นายมานิช พรหมปัญญา

สาขาวิชา

ประวัติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร. สุเนตร ชุตินธรานนท์

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

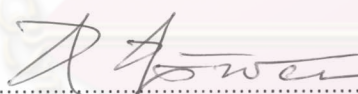

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. วีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

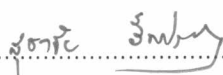
..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร. วีระวัต ญ ป้อมเพชร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร. สุเนตร ชุตินธรานนท์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ)

นายมาโนช พรหมปัญญา : การเรืองอำนาจของราชวงศ์คองบอง ค.ศ. 1752-1776. (The Rise of the Konbaung Dynasty 1752-1776) อ. ที่ปรึกษา : อ.ดร.สุเนตร ชุตินธรานนท์, 180 หน้า. ISBN 974-17-6728-5.

วิทยานิพนธ์นี้ต้องการศึกษาถึงปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการเรืองอำนาจของราชวงศ์คองบองระหว่าง ค.ศ. 1752-1776 อันสัมพันธ์ต่อความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมทั้งภายในและภายนอกพม่าที่มีต่อรัฐต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และภูมิภาคข้างเคียง

จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า การเรืองอำนาจของราชวงศ์คองบองระหว่าง ค.ศ. 1752-1776 เกิดจากพัฒนาการทางการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการบริหารระบบราชการแผ่นดินอันสืบทอดมาจากราชวงศ์ตองอู นโยมยานภายใต้นโยบายที่สำคัญ 3 ประการสมัยราชวงศ์คองบองตอนต้นคือ การสถาปนารัฐรวมศูนย์อำนาจที่ส่วนกลาง, การควบคุมกำลังพลและส่วยอากร และการปฏิรูปและควบคุมคณะสงฆ์ โดยใช้ปัจจัยทางสงคราม, การค้า, บรรณาการและศาสนา อันก่อให้เกิดเสถียรภาพความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงทางอำนาจในเวลาอันรวดเร็วและเป็นระบบ อันเป็นรากฐานสำคัญของราชวงศ์คองบองตลอด 133 ปี

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา...ประวัติศาสตร์..... ลายมือชื่อนิสิต... นายมาโนช พรหมปัญญา.....
สาขาวิชา..ประวัติศาสตร์..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2547.....

4480169022 : MAJOR HISTORY

KEY WORD: MYANMAR HISTORY / KONBAUNG DYNASTY/ THE RISE

MANOCH PROMPANYO: THE RISE OF THE KONBAUNG DYNASTY 1752-1776.

THESIS ADVISOR: DR. SUNAIT CHUTINTARANOND, 180 pp. ISBN 974-17-6728-5.

This Thesis aims to study the significant factors of the rise of the Konbaung Dynasty during 1752-1776 A.D. Particular interest is focused on the internal and external socio-political and economic changes of Myanmar and their effect on various states in Mainland Southeast Asia and the neighboring regions.

The Konbaung Dynasty was in large part influenced by the political, economic, and especially administrative systems which continue from the period of the Restored Toungoo Dynasty. Structural transformation took place under three important policies: 1) centralization of the throne, 2) control of human resources and taxation, and 3) reform and control of the Sangha. These strategies were enacted through the various factors such as War, Trade, Endowment and Religion. These factors resulted in the swift and systematic consolidation of the socio-political and economic power of the Konbaung Dynasty and remained important throughout the 133 years of the Dynasty's reign.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department.....History.....	Student's signature	..... มานิช พรหมชัยโน
Field of study....History.....	Advisor's signature	.....
Academic year.....2004.....		

กิตติกรรมประกาศ

ระหว่างการค้นคว้าและเขียนวิทยานิพนธ์นี้ อาจารย์ ดร.สุนทร ชูตินทรานนท์ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้ ได้สอนวิธีคิด มอบตำรา วิธีศึกษาประวัติศาสตร์ มอบโอกาสอันดีต่อชีวิตและควรยังเป็นเยี่ยงอย่าง ตลอดจนได้ตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำอันเลอค่าด้วยความเมตตากรุณาและปรารถนาดีที่อาจารย์มีต่อศิษย์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณในความรัก ความอาทร ความห่วงใยในสายสัมพันธ์แห่งรักจาก “พ่อและแม่” กับ “พี่ชาย” คือสิ่งจรรโลงใจตลอดช่วงเวลาที่ผู้เขียนทำงานนี้

ขอขอบพระคุณ ครู อาจารย์ทุกท่านแห่ง ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา, เจ้าหน้าที่และบรรณารักษ์ทุกท่านแห่งห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์-มหาวิทยาลัยและสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่อำนวยความสะดวกยิ่งในการสืบค้นเอกสาร รวมถึงศาสตราจารย์ ดร. Anthony Reid และสถาบันวิจัยเอเชีย (Asia Research Institute/A R I) แห่งมหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ (National University of Singapore/N.U.S.) ที่อนุเคราะห์ทุนการค้นคว้าเอกสารในหอสมุดของมหาวิทยาลัยอย่างสูง และหม่อมเจ้าชาติตรีเฉลิม ยุคล ประธานทุนทรัพย์และอนุญาตให้ใช้ห้องสมุดส่วนพระองค์ในการค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้

ความเอื้อเฟื้อและความช่วยเหลือของพี่ๆ น้องๆ ตลอดจนเพื่อนๆ แห่งคณะอักษรศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านเป็นสิ่งที่ผู้เขียนจะขอจดจำรำลึกด้วยความรู้สึกขอบคุณอย่างลึกซึ้งเช่นนี้ตราบนานเท่านาน

ท้ายที่สุดนี้ขอขอบพระคุณตัวผู้เขียนเองที่อุตสาหะมาถึง ณ จุดนี้ได้หากต้องสู้ทนต่ออัตตาที่ยากแค้นเกินคาด และ...

ประกายเกิดก้อยิ่ง

แรงใจ

วรากรหนูนัจจัย

ปลื้ม

สมเกียรติเจียดทรัพย์ช่วย

รอดอัต-คัตนา

สามชื่อจำจดสิ้น

ชีพม้วยมิลืมคุณ ฯ

อนึ่ง วิทยานิพนธ์นี้ยังมีข้อที่ควรแก้ไขและเพิ่มเติมอีกมากที่อาจารย์ที่ปรึกษาของผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นหากแต่ผู้เขียนไม่อยู่ในฐานะที่จะแก้ไขได้ในขณะนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
3. ขอบเขตของการวิจัย.....	3
4. วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้.....	4
บทที่ 2 แนวทางการศึกษาและกรอบความคิดที่ว่าด้วยประวัติศาสตร์พม่ายุคคองบองในงาน ประวัติศาสตร์นิพนธ์.....	5
กรอบการศึกษาและกรอบความคิดในเรื่อง “การล่มสลาย” และ “การเรืองอำนาจ” ในงานประวัติศาสตร์นิพนธ์พม่ายุคคองบอง.....	6
1. แนวโน้มการศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์ยุคราชวงศ์คองบอง.....	6
2. งานการศึกษาประวัติศาสตร์นิพนธ์ยุคราชวงศ์คองบองตอนต้นในแวดวงวิชา การศึกษาประวัติศาสตร์ในสถาบันการศึกษา.....	7
3. ประวัติศาสตร์การเรียนการสอนหลักสูตรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา และพม่าศึกษา.....	9
4. อคติและความคิดครอบงำในงานประวัติศาสตร์นิพนธ์พม่า ยุคราชวงศ์คองบองในโลกตะวันตก.....	12
5. อคติและความคิดครอบงำในงานประวัติศาสตร์นิพนธ์พม่า ยุคราชวงศ์คองบองในไทย.....	17
กรอบความคิดเรื่อง “การเรืองอำนาจ” อันประกอบด้วย “ทฤษฎีมหาบุรุษ” และ “พัฒนาการเชิงโครงสร้างสถาบัน” ในงานประวัติศาสตร์นิพนธ์พม่า ยุคราชวงศ์คองบอง.....	23

บทที่ 3 ความสืบเนื่องของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์พม่ายุคทองอุ-นยองยาน	
ต่อประวัติศาสตร์พม่ายุคทองบองอันนำไปสู่การเรืองอำนาจของราชวงศ์คองบอง.....	36
สภาพสังคมการเมืองการปกครองของพม่าก่อนปี ค.ศ. 1752.....	36
สภาพเศรษฐกิจของพม่าก่อนปี ค.ศ. 1752.....	42
1. สภาพเศรษฐกิจ การค้าพาณิชย์ของพม่าทางทะเล	
ก่อนปี ค.ศ. 1752.....	43
2. สภาพเศรษฐกิจการค้าพาณิชย์ของพม่าทางบก	
ก่อนปี ค.ศ. 1752.....	48
การล่มสลายของราชวงศ์คองบองใน ปี ค.ศ. 1752.....	54
ความสืบเนื่องของระบบการบริหารราชการแผ่นดินจากราชวงศ์คองบองอุ-นยองยาน	
สู่ราชวงศ์คองบอง.....	64
1. คติแนวความคิดทางการเมืองการปกครองของพม่ายุคจารีต.....	65
2. รูปแบบและโครงสร้างระบบการบริหารราชการแผ่นดินส่วนกลาง	
สมัยคองบอง.....	68
3. รูปแบบและโครงสร้างระบบการบริหารราชการแผ่นดินส่วนท้องถิ่น	
สมัยราชวงศ์คองบอง.....	72
บทที่ 4 การเรืองอำนาจของราชวงศ์คองบอง: ยุทธศาสตร์และความท้าทายทางอำนาจ	
การสถาปนาอำนาจของราชวงศ์คองบองอันนำไปสู่การเรืองอำนาจ	
ระหว่างปี ค.ศ. 1752-1776.....	76
ยุทธศาสตร์และสิ่งท้าทายอำนาจอันส่งผลต่อการเรืองอำนาจ	
ของราชวงศ์คองบอง.....	84
บทบาทและอิทธิพลของอยุธยาต่อการเรืองอำนาจของราชวงศ์คองบอง.....	91
สงครามระหว่างพม่าและสยามในรัชกาลพระเจ้าอลองพญา	
ในปี ค.ศ. 1760.....	92
สงครามคราวเสียกรุงฯ ครั้งที่สองในปี ค.ศ. 1764-1767.....	100
บทบาทและอิทธิพลของจีนต่อการเรืองอำนาจของราชวงศ์คองบอง.....	105
การเรืองอำนาจของราชวงศ์คองบอง: อำนาจสิทธิธรรมและการสืบสันตติวงศ์.....	108
ปัญหาเรื่องอำนาจสิทธิธรรมในการปกครองของชนชั้นปกครอง	
สมัยราชวงศ์คองบอง: ช่วงรัชกาลพระเจ้าอลองพญา	
ระหว่างปี ค.ศ. 1752-1760.....	109

1. การสถาปนาราชวงศ์คองบองและเมืองรัตนสิงหะ.....	110
2. ความสืบเนื่องทางภูมิปัญญา.....	113
3. การสร้างเอกภาพและความสงบในราชอาณาจักร.....	115
4. การสืบสายสกุลวงศ์.....	116
5. ลักษณะมหาบุรุษและความสามารถเฉพาะบุคคล.....	117
6. การเป็นองค์ศาสนูปถัมภกในพระพุทธศาสนา.....	118
7. สายสัมพันธ์ทางเครือญาติและระบบอุปถัมภ์.....	119
ปัญหาเรื่องอำนาจสิทธิธรรมในการปกครองของชนชั้นปกครอง	
สมัยราชวงศ์คองบอง: ช่วงรัชกาลพระเจ้านอดอจี	
ถึงต้นรัชกาลพระเจ้าปดุงระหว่างปี ค.ศ. 1760-1782.....	122
บทที่ 5 ระบบการบริหารราชการแผ่นดินกับการเรืองอำนาจของ	
ราชวงศ์คองบอง ค.ศ.1752-1776.....	129
การสร้างรัฐรวมศูนย์อำนาจส่วนกลาง.....	130
การรื้อฟื้นระบบการบริหารราชการแผ่นดิน	
ในสมัยราชวงศ์คองบองตอนต้น.....	131
แนวคิดและคติทางการเมืองการปกครองที่สำคัญในการ	
บริหารราชการแผ่นดินสมัยราชวงศ์คองบองตอนต้น.....	133
ระบบราชการและการบริหารราชการแผ่นดินสมัยราชวงศ์	
คองบองตอนต้น.....	136
การแบ่งเขตการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน	
สมัยราชวงศ์ตอนต้น.....	138
“ร่างกุ้ง” และการรวมศูนย์อำนาจสู่ส่วนกลาง.....	142
การควบคุมกำลังพลและส่วยอากร.....	153
คติและแนวความคิดในระบบการควบคุมกำลังพล	
และส่วยอากรสมัยราชวงศ์คองบองตอนต้น.....	153
ไพร่ในสังคมพม่ายุคราชวงศ์คองบองตอนต้น.....	155
“ชิตัน” ลักษณะพิเศษของการจัดเก็บส่วยอากร	
ในสมัยราชวงศ์คองบองตอนต้น.....	158

	หน้า
การปฏิรูปและควบคุมคณะสงฆ์.....	159
สงฆ์และบทบาทในสังคมพม่าสมัยราชวงศ์คองบองตอนต้น.....	160
ลักษณะการจัดการคณะสงฆ์ในสมัยราชวงศ์คองบองตอนต้น.....	161
บทที่ 6 บทสรุป.....	166
รายการอ้างอิง.....	169
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	180

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย